

Фоміна О.І.

аспірантка кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАГРОЗА ДОВІРЧИМ ВІДНОСИНАМ АДВОКАТА З КЛІЄНТОМ

Довірчі відносини між адвокатом та клієнтом є однією з найважливіших запорук ефективного виконання доручення з надання правничої допомоги. Головною умовою формування саме таких відносин є дотримання адвокатом вимог щодо збереження адвокатської таємниці.

Набуття чинності нового Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 р. (надалі – Закон) викликало гостру дискусію серед науковців та практиків у зв'язку з створенням загрози для належної реалізації принципу конфіденційності у відносинах «адвокат-клієнт». Подібна ситуація обумовлюється тим, що законодавець поклав на адвокатів, що здійснюють адвокатську діяльність індивідуально, адвокатські бюро та об'єднання обов'язок здійснювати первинний фінансовий моніторинг клієнта у разі вчинення ним певних операцій або дій. Серед них, наприклад, купівля-продаж нерухомості або управління майном при фінансуванні будівництва житла; купівля-продаж суб'єктів господарювання та корпоративних прав; управління коштами, цінними паперами або іншими активами клієнта; відкриття та/або управління банківським рахунком або рахунком у цінних паперах тощо [1, ст. 8].

Зауважимо, що такі положення відповідають як чинному Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», відповідно до якого подання такої інформації не є порушенням адвокатської таємниці, так і практиці ЄСПЛ. Щодо останнього, у якості прикладу наведемо рішення цього суду у справі «Мішо проти Франції» (Michaud v. France, No. 12323/11). Французький адвокат оскаржував свій обов'язок повідомляти про підозрілі операції, які стали йому відомі у ході професійного спілкування з клієнтом. Проте суд встановив відсутність порушення ст. 8 Конвенції про захист прав людини (право на повагу до приватного життя та кореспонденції), посилаючись на те, що таке втручання переслідує законну мету запобігання злочинності [2].

Погоджуємося, що адвокатська таємниця не є абсолютною категорією, проте вважаємо, що реалізація обов'язку щодо здійснення первинного фінансового моніторингу набула не зовсім вдалої реалізації в національному законодавстві та має суттєві недоліки. Звернемо увагу на деякі з них.

1. Головним призначенням адвокатури є надання професійної правничої допомоги. Проте аналіз положень законодавства щодо

обов'язків адвоката з *«забезпечення належної організації та проведення первинного фінансового моніторингу для виявлення можливих порогових та підозрілих фінансових операцій»*, *«здійснення перевірки нових та уже існуючих клієнтів»*, або *«забезпечення моніторингу фінансових операцій клієнта»* [1] перетворює особу, що займається адвокатською діяльністю, на працівника податкового органу або іншої контролюючої установи. Подібна ситуація протирічить та не відповідає завданню, що покладено на інститут адвокатури.

2. Чинний Закон зобов'язує адвоката забезпечити доступ представників Міністерства юстиції та правоохоронних органів до документів або інформації щодо фінансових операцій клієнта. Подібна ситуація перешкоджає створенню довірчих відносин між адвокатом та клієнтом та сприяє виникненню у клієнта побоювань щодо інформації, яка була надана адвокату, отримають доступ сторонні особи. Вважаємо, що такі норми негативно вплинуть на рівень довіри населення до інституту адвокатури, що в умовах загальної соціально-політичної кризи та недовіри до всієї правоохоронної системи країни є неприпустимим.

3. Законодавець неодноразово використовує термін «підозра» чи «підозри» у відношенні клієнта в тексті Закону. Наприклад, *«підозри у разі надання послуг щодо захисту клієнта»*, *«належна перевірка здійснюється в разі наявності підозри»*, *«чи є такі фінансові операції або дії клієнта підозрілими»* [1].

Відповідно до тлумачного словника, підозра – думка про чию-небудь причетність до чогось негативного, сумнів у чий-небудь порядності, чесності, відданості тощо [3]. Вказаний термін перш за все асоціюється з кримінальним процесом, коли особу підозрюють, а потім їй обвинувають у вчиненні правопорушення. Вважаємо неприйнятним застосування такого терміну у взаємовідносинах адвоката та клієнта. Адвокат не є представником правоохоронних органів та, що найголовніше, не повинен ставитися до свого клієнта з упередженням. У якості компромісу вважаємо за можливе використання більш «м'якого» поняття, а саме – «сумнів» або «сумніви», яке не має настільки негативного забарвлення.

Крім того, чинні Правила адвокатської етики передбачають заборону адвокату приймати доручення, якщо результат, якого бажає клієнт, або засоби його досягнення, на яких клієнт наполягає, є протиправними [4, ст. 19]. Враховуючи те, що положення цього корпоративного акту є обов'язковими для виконання, вважаємо їх достатніми для того, щоб не виникало жодних побоювань, що адвокат буде співучасником будь-яких протиправних дій клієнта.

Підсумовуючи вищенаведене, зазначимо, що подібні новели потребують коректив та змін аби попередити виникнення ситуації, коли адвоката почнуть ототожнювати з представником правоохоронних органів, який має

на меті не надання правової допомоги, а сприяння розслідуванню можливих злочинів та притягнення до відповідальності.

Список використаної літератури:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18#Text>.

2. Гарантии адвокатской деятельности: ЕСПЧ назвал ключевые решения. URL: protocol.ua/ru/garantii_advokatskoy_deyatelnosti_espch_nazval_klyuchevie_resheniya/.

3. Правила адвокатської етики: затверджені Звітно-виборчим з'їздом адвокатів України 09.06.2017 р. URL: <https://unba.org.ua/>.

4. Словник української мови URL: <http://sum.in.ua>.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент **Бакаянова Нана Мезенівна**

Ангел І.І.

студентка 4-го курсу Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ОБЧИСЛЕННЯ ГОНОРАРУ АДВОКАТА В УКРАЇНІ

Адвокат (адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) надає правову допомогу відповідно до законодавства України на підставі договору про надання правової допомоги [3].

Згідно з п.4 ч.1 ст.1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», договір про надання правової допомоги є домовленістю, за якою одна сторона (адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язується здійснити захист, представництво або надати інші види правової допомоги другій стороні (клієнту) на умовах і в порядку, що визначені договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правової допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору [1].

Відповідно до ч.3 ст.27 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», до договору про надання правової допомоги застосовуються загальні вимоги договірного права [1].